

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยี ซึ่งรวมทั้งการที่ประเทศไทยได้มีการติดต่อสื่อสารกับประชาคมโลกมากยิ่งขึ้น การศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนในชาติให้มีคุณภาพและต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการพัฒนาศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับแนวคิด วิธีการและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อสร้างคนสมัยใหม่ให้มีความรู้สึที่ดี มีความสุขกับการเรียน เป็นคนเก่ง ฉลาด รู้จักคิดวิเคราะห์และใฝ่รู้ตลอดเวลา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 8) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มีหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ มีสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และกำหนดแนวการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งการรับรู้ต่างๆ จะมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ต้องอาศัยขั้นตอนการคิด คือ กระบวนการจัดการกับสิ่งที่รับรู้มาจากโลกภายนอก ก่อนที่จะยอมรับ หรือละทิ้งไป ผลจากการเรียนรู้จะถูกนำไปบรรจุในหน่วยความจำในสมอง หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นคลังประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมการเรียนรู้ทั้งหมด คลังประสบการณ์นี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตลอดชีวิต ทั้งในส่วนเพิ่มพูนการเรียนรู้ใหม่ และปรับปรุงการเรียนรู้เดิมให้ชัดเจน และมีคุณภาพยิ่งขึ้น หากพบว่าการเรียนรู้ใหม่นั้นดีกว่าเดิม ก็จะต้องทิ้งของเดิมและรับรองของใหม่เข้ามาแทนที่ (อำไพ ตีรณสาร <http://pioneer.chula.ac.th/~tampai/ampai/visperc.htm>.)

นอกจากนี้ แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นฝึกฝนทักษะสำคัญ คือ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นที่เน้นการพัฒนาการศึกษาจำเป็นที่จะต้องปรับแนวคิดวิธีการและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อสร้างคนสมัยใหม่ให้มีความรู้สึที่ดี มีความสุขกับการเรียนเป็นคนเก่ง ฉลาด รู้จักคิดวิเคราะห์และใฝ่รู้ตลอดเวลา ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการด้านความคิดให้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6) จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็กในวัยนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยในเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)” เพื่อหารูปแบบและเครือข่ายการจัดการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดที่เหมาะสมให้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)
 - 2.1 เพื่อศึกษาจำนวนร้อยละของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 - 6) ที่มีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม
 - 2.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6) ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ ครู นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 - 6) ในจังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี และชัยนาท

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง คือ ครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6) จำนวน 5 คน และนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4 - 6) ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ อุทัยธานี และชัยนาท จำนวน 159 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และศิลปะ

3. ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน 12 เดือน ตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2549 ถึง เดือนมีนาคม 2551

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้
ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ของขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น(SMDI) ซึ่งมี 4 ขั้นตอนด้วยกันคือ ขั้นเสนอความคิด ขั้นสู่การคิดหลากหลาย ขั้นพัฒนาองค์ความรู้ และขั้นนำไปประยุกต์ใช้

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6) หมายถึง นักเรียนชาย – หญิง อายุ 10 – 12 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนวัดสระแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โรงเรียนวัดทัพหมั่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี และโรงเรียนวัดสกุณาราม (ประสิทธิ์ชัยประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การเตรียมการในเรื่องราวเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้และกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาแนะนำช่วยเหลือผู้เรียน และจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง กระบวนการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6) โดยใช้หลักการข้อเท็จจริง รวมทั้งประสบการณ์มาใช้เป็นข้อมูล ในหาคำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย การคิดอย่างมีเหตุผล 5 ด้านคือ

1. การจำแนก หมายถึง ความสามารถในการจัดกลุ่มสิ่งของ หรือรูปทรงเรขาคณิต โดยยึดโครงสร้างหน้าที่ รูปร่าง ลักษณะ คุณสมบัติเฉพาะเป็นหลักในการเปรียบเทียบเพื่อการจัดกลุ่ม

2. การจัดประเภท หมายถึง ความสามารถในการจัดกลุ่มสิ่งของ หรือรูปทรงเรขาคณิต โดยยึดโครงสร้างหน้าที่ รูปร่าง ลักษณะ คุณสมบัติเฉพาะที่เป็นประเภทเดียวกันกับชุดที่กำหนดได้

3. การอุปมาอุปไมย หมายถึง ความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของภาพคู่แรกกับคู่สองที่มีลักษณะความสัมพันธ์เป็นแนวเดียวกัน ซึ่งมีทั้งอุปมาอุปไมยภาพที่เหมือนจริงและอุปมาอุปไมยภาพรูปทรงเรขาคณิต

4. อนุกรม หมายถึง ความสามารถในการหาลำดับความเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบของภาพที่กำหนดให้ว่าสัมพันธ์กันอย่างไร โดยหาแนวโน้มของภาพชุดแรกก่อน แล้วสามารถตอบได้ว่าภาพต่อไปควรเป็นภาพใด

5. การสรุปความ หมายถึง ความสามารถในการสรุปผลจากเรื่องที่กำหนดมาให้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)
2. นักวิจัย มีความรู้ความเข้าใจ สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)
3. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่นครสวรรค์ อุทัยธานี และชัยนาท มีระบบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)